

יא וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֹׁכֵן שָׁמוֹ שֵׁם שָׁמָּה תָבִיאוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם עוֹלְתֵיכֶם וּזְבֻחֵיכֶם מֵעֲשָׂרְתֵיכֶם וּתְרַמַּת יָדְכֶם וְכֹל מִבְּחַר גְּדֻרְיֹכֶם אֲשֶׁר תִּדְרֹו לַיהוָה:

וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֹׁכֵן שָׁמוֹ שֵׁם שָׁמָּה תָבִיאוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם עוֹלְתֵיכֶם וּזְבֻחֵיכֶם מֵעֲשָׂרְתֵיכֶם וּתְרַמַּת יָדְכֶם וְכֹל מִבְּחַר גְּדֻרְיֹכֶם אֲשֶׁר תִּדְרֹו לַיהוָה:

וַיְהִי אֲתָרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֵכּוֹן בַּהּ לְאַשְׂרָאָה שְׁכֻנְתָּהּ תִּפְּזֵן לְתִפְּזֵן תִּפְּזֵן יֵת כָּל דִּי אָנָּא מִפְּקִיד יִתְכּוֹן עַלְוֹתֵיכּוֹן וְנִכְסֵת קוּדְשֵׁיכּוֹן מֵעֲשָׂרְתֵיכּוֹן וְאַפְרָשׁוֹת יִדְכּוֹן וְכֹל שְׁפָר גְּדֻרֵיכּוֹן דִּי תִדְרִין קָדָם יִי:

יב וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵיכֶם וְהַלְוֵי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לּוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אֶתְכֶם:

וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵיכֶם וְהַלְוֵי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיכֶם כִּי אֵין לּוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אֶתְכֶם:

וּתְחַדִּין קָדָם יִי אֱלֹהֵכּוֹן אַתּוֹן וּבְנֵיכּוֹן וּבְנֹתֵיכּוֹן וְעַבְדֵיכּוֹן וְאִמְהַתֵיכּוֹן וְלִוְאָהּ דִּי בְקִרְוֵיכּוֹן אַרִי לֵית לָהּ חֵלֶק וְאַחְסָנָא עִמְכּוֹן:

יג הַשֹּׁמֵר לֹךְ פְּנֵי־תַעֲלָה עַל־תֵּיךְ בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תֵּרְאֶה:

הַשֹּׁמֵר לֹךְ פְּנֵי־תַעֲלָה עַל־תֵּיךְ בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תֵּרְאֶה:

אַסְתַּמַּר לֹךְ דִּילְמָא תַּסַּק עַלְוֹתְךָ בְּכָל אַתְרָא דִּי תַחֲזִי:

רש"י

(יא) וְהָיָה הַמָּקוֹם וְגו' — 'בְּנוּ לָכֶם בֵּית הַבְּחִירָה בִּירוּשָׁלַיִם'. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּדוֹד 'וַיְהִי כִּי־יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְהַ הַנִּיח־לוֹ מִסְכִּיב מִכָּל־אֵיבּוֹ, וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־נָתָן הַנָּבִיא: רָאָה נָא אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אַרְזִים וְאֶרְוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה'. שָׁמָּה תָבִיאוּ וְגו', לְמַעַלָּה (פסוק ה') אָמֹר לְעִנְיָן שִׁילָה, וְכֵאֵן אָמֹר לְעִנְיָן יְרוּשָׁלַיִם, וְלִכְף חֲלָקִים הַכְּתוּב, לִיתָן הַתָּר [בדפוס: הַפָּרֶשׁ וְחֲלוּק] בֵּין זֶה לְזֶה: מִשְׁחָרְבָה [בדפוס: שְׁמִשְׁחָרְבָה] שִׁילָה וּבָאוּ לְנוֹב, חֲרָבָה נוֹב וּבָאוּ לְגִבְעוֹן, הָיוּ הַבְּמוֹת מְתוּרוֹת עַד שֶׁבָאוּ לִירוּשָׁלַיִם. מִבְּחַר גְּדֻרְיֹכֶם, מִלְּמַד שֶׁיָּבִיאוּ מִן הַמִּבְחָר:

(יג) הַשֹּׁמֵר לֹךְ, לִתֵּן 'לֹא תַעֲשֶׂה', עַל הַדָּבָר (ספרי). בְּכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר תֵּרְאֶה, 'אֲשֶׁר יַעֲלֶה בְּלִבְךָ' — אֲבָל אֶתָּה מִקְרִיב עַל פִּי נְבִיא, כְּגוֹן אֵלֶיּהוּ בְּהַר הַפְּרָמַל:

יד כי אם-במקום אשר-יבחר יהוה באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך:

כי אם-במקום אשר-יבחר יהוה באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך:
אלהן באתרא די יתרעי יי בחד מן שבטיך תמן תסק עלותה ותמן תעבד כל די אנא מפקדך:

טו רק בכל-אות נפשך תזבח | ואכלת בשר כברכת יהוה אלהיך אשר נתן-לך
בכל-שעריך הטמא והטהור ואכלנו בצבי וכאיל:

רק בכל-אות נפשך תזבח | ואכלת בשר כברכת יהוה אלהיך אשר נתן-לך בכל-שעריך הטמא
והטהור ואכלנו בצבי וכאיל:

לחוד בכל רעות נפשך תפוס ותיכול בשרא כברכתא דיי אלהך די יהב לך בכל קרויך מסאבא ודכיא
יכלנה כבשר טביא ואילא:

טז רק הדם לא תאכלו על-הארץ תשפכנו כמים:

רק הדם לא תאכלו על-הארץ תשפכנו כמים:

לחוד דמא לא תיכלון על ארעא תשדנה כמיא:

רשי

(יד) באחד שבטיך, בחלקו של בנימין. ולמעלה (פסוק ה) הוא אומר: "מכל שבטיכם", הא פיצד — פשקנה דוד את הגרן מארונה היבואי, גבה הזזהב מפל השבטים, ומכל מקום — הגרן בחלקו של בנימין היה:

(טו) רק בכל-אות נפשך, במה הפתוב מדבר, אם בבשר תאונה, להתיירה להם בלא הקרבת אמורים, הרי אמור במקום אחר (בפסוק כ) "פי ירחיב ה' אלהיך את גבלך וגו' ואמרת אכלה בשר" וגו' [בכל-אות נפשך תאכל בשר], במה זה מדבר — בקדשים שנפל בהם מום, שיפדו ויאכלו בכל מקום, יכול יפדו על מום עובר, תלמוד לומר: "רק". תזבח — ואכלת, אין לך בהם התר גזה וחלב אלא אכילה על ידי זביחה. הטמא והטהור [ואכלנו בצבי וכאיל], לפי שבא מכת קדשים שנאמר בהם "והבשר אשר-יגע בכל-טמא לא יאכל" — הצריך להתיר בו שטמא וטהור אוכלים בקערה אחת. "בצבי וכאיל" — שאין קרבן בא מהם. בצבי וכאיל, לפטרן מן הזרוע והלחיים והקבה:

(טז) רק הדם לא תאכלו, אף על פי (שאמרתי) שאין לך בו זריקת דם במזבח, לא תאכלנו. תשפכנו כמים, לומר לך שאין צריך פסוי. דבר אחר: הרי הוא כמים, להכשיר את הזרעים:

זו לא-תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך
 וכל-גדריך אשר תדר ונדבתך ותרומת ידך:
 לא-תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל-גדריך אשר תדר
 ונדבתך ותרומת ידך:
 לית לך רשו למיכל בקרויך מעשר עבודה ומשחך ובכורי תורך וענך וכל גדרך די תדר ונדבתך
 ואפרשות ידך:

יח כי אם-לפני יהוה אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו אתה ובגך
 ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני יהוה אלהיך בכל משלח ידך:
 כי אם-לפני יהוה אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו אתה ובגך ובתך ועבדך ואמתך
 והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני יהוה אלהיך בכל משלח ידך:
 אלהן קדם יי אלהך תיכלנה באתרא די יתרעי יי אלהך בה את וברך וברךך ועבדך ואמתך ולואה די
 בקרויך ותחדי קדם יי אלהך בכל אושטות ידך:

יט השמר לך פן-תעזב את-הלוי כל-ימיו על-אדמתך:
 השמר לך פן-תעזב את-הלוי כל-ימיו על-אדמתך:
 אסתמר לך דילמא תשבוק ית לואי כל יומיו על ארעך: ם

רש"י

(יז) לא-תוכל, בא הכתוב לתן 'לא תעשה' על הדבר. ('לא-תוכל') רבי יהושע בן-קרח אומר: — 'יכל אתה, אבל
 אינך רשאי'. פיוצא בו 'ואת היבוסים יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם' — יכולים היו, אלא שאינן רשאים
 — לפי שפירת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה, ולא יבוסים היו אלא חתיים היו, אלא על שם העיר
 ששמה 'יבוס' [ס"א: נקראים יבוסים], כך מפרש בפרקי דרבי אליעזר (פרק לו), והוא שנאמר 'כי אם-הסירך העורים
 והפסחים', צורות שכתבו עליהם את השבועה. ובכרת בקרך, אזהרה לפניהם. ותרומת ידך, אלו הבפורים:
 (יח) לפני ה', לפני מן החומה. והלוי אשר בשעריך, אם אין לך לתת לו מחלקו, כגון מעשר ראשון, תן לו מעשר עני,
 אין לך מעשר עני, הזמינהו על שלמיה [בדפ"ר: שלחנך]:
 (יט) השמר לך, לתן 'לא תעשה' על הדבר. על-אדמתך, אבל בגולה, אינך מזהר עליו יותר מעניי ישראל:

כ פִּי־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גִּבְלוֹךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּר־לְךָ וְאָמַרְתָּ אֲכַלָּה בָשָׂר כִּי־תֵאָנֹחַ נַפְשְׁךָ לֵאכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אֹת נַפְשְׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר:

כִּי־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גִּבְלוֹךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּר־לְךָ וְאָמַרְתָּ אֲכַלָּה בָשָׂר כִּי־תֵאָנֹחַ נַפְשְׁךָ לֵאכֹל בָּשָׂר בְּכָל־אֹת נַפְשְׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר:

אָרִי יִפְתִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵת תְּחַוֶּמֶךָ כִּמָּא דִּי מְלִיל לָךְ וְתִימַר אֲכֹל בְּשָׂרָא אָרִי תִתְרַעֵי נַפְשְׁךָ לְמִיכַל בְּשָׂרָא בְּכָל רַעוּת נַפְשְׁךָ תִּיכּוּל בְּשָׂרָא:

כא כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָךְ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאָכַלְתָּ בְשַׁעֲרֶיךָ בְּכָל אֹת נַפְשְׁךָ:

כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָךְ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאָכַלְתָּ בְשַׁעֲרֶיךָ בְּכָל אֹת נַפְשְׁךָ:

אָרִי יִתְרַחַק מִנֶּךָ אֲתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאֲשֶׁרָא שְׂכַנְתָּה תַּמָּן וְתַכּוּס מִתּוֹרְךָ וּמַעֲנֶנְךָ דִּי יֵהֵב יְיָ לָךְ כִּמָּא דִּי פְקַדְתָּךְ וְתִיכּוּל בְּקַרְוֶיךָ בְּכָל רַעוּת נַפְשְׁךָ:

כב אַךְ כַּאֲשֶׁר יֹאכַל אֶת־הַצִּבִּי וְאֶת־הָאֵיל בֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ: אַךְ כַּאֲשֶׁר יֹאכַל אֶת־הַצִּבִּי וְאֶת־הָאֵיל בֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ:

בְּרַם כִּמָּא דִּי מִתְאַכַּל בְּשָׂר טְבִיא וְאֵילָא בֵּן תִּיכְלֶנְהָ מְסַאבָא וְדַכְיָא פְּחָדָא יִכְלֶנְהָ:

כג רַק חֲזֹק לְבַלְתִּי אֲכַל הֶדֶם כִּי הֶדֶם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר: רַק חֲזֹק לְבַלְתִּי אֲכַל הֶדֶם כִּי הֶדֶם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר:

לְחֹד תִּקַּף בְּדִיל דְּלֹא לְמִיכַל דְּמָא אָרִי דְּמָא הוּא נַפְשָׁא וְלֹא תִיכּוּל נַפְשָׁא עִם בְּשָׂרָא:

רש"י

(כ) כִּי־יִרְחִיב וְגו' — [תֹּאכַל בָּשָׂר], לְמַדָּה תּוֹרָה דְּרַךְ אֶרֶץ שְׂלֵא יִתְאַוֶּה אָדָם לֵאכֹל בָּשָׂר אֲלֵא מִתּוֹךְ רַחֲבַת יָדַיִם וְעֵשֶׂר. [כִּי־יִרְחִיב] — בְּכָל־אֹת נַפְשְׁךָ וְגו', אֲבָל בְּמַדְבַּר נֶאֱסַר לָהֶם בָּשָׂר חֲלִין אֲלֵא אִם בֵּן מִקְדִּישָׁה וּמִקְרִיבָה שְׁלָמִים:

(כא) כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם, וְלֹא תֹכַל לְבוֹא וּלְעִשׂוֹת שְׁלָמִים בְּכָל יוֹם, כִּמוֹ עֲכָשׁוּ שְׁהַמְשַׁכֵּן הוֹלֵךְ עִמָּכֶם. וְזָבַחְתָּ וְגו' כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ, לְמַדְנֵוּ שֵׁשׁ צוּוּי בְּזִבְיַחָה הֵיאֵף יִשְׁחַט — וְהֵן הִלְכוֹת שְׁחִיטָה שְׁנֵאֲמַרְוּ [נ"א: בְּעַל פֶּה] לְמֹשֶׁה בְּסִינַי:

(כב) אַךְ כַּאֲשֶׁר יֹאכַל אֶת־הַצִּבִּי וְגו', אֵינְךָ מְזַהֵר לְאֲכָלֵן בְּטְהָרָה; אֵי מַה צִּבִּי וְאֵיל חֲלָבֵן מִתָּר, אֵף חֲלִין חֲלָבֵן מִתָּר, תִּלְמוּד לֹמַר: "אך":

(כג) רַק חֲזֹק לְבַלְתִּי אֲכַל הֶדֶם, מִמַּה שְׁנֵאֲמַר "חֲזֹק", אֲתָה לְמַד — שְׁהִיוּ שְׁטוּפִים בְּדָם לֵאכְלוּ. לְפִיכָךְ הֲצַרְךָ לֹמַר "חֲזֹק", דְּבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה. (רבי) שְׁמַעוֹן בֵּן עֲזַאי אוֹמֵר: לֹא בָּא הַפְּתוּב אֲלֵא לְהַזְהִירָךְ וּלְלַמְדָךְ עַד כִּמָּה אֲתָה צָרִיךְ לְהַתְחַזֵּק בְּמִצְוֹת, אִם הֶדֶם, שֶׁהוּא קָל לְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ, שְׂאִין אָדָם מִתְאַוֶּה לוֹ, הֲצַרְךָ לְחַזְקָךְ בְּאֲזַהֲרָתוֹ — קָל וְחִמְרָ לְשַׂאֵר מִצְוֹת: וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר, אֲזַהֲרָה לְאָבֵר מִן הַחַי [נ"א: שְׁעֵדִין הַנֶּפֶשׁ קִיַּמְתָּ]:

כד לא תאכלנו על-הארץ תשפכנו כמים:

לא תאכלנו על-הארץ תשפכנו כמים:

לא תיכלנה על ארעא תשדנה כמיא:

כה לא תאכלנו למען ייטב לך ולבנך אחריך כִּי־תַעֲשֶׂה תִישָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה:

לא תאכלנו למען ייטב לך ולבנך אחריך כִּי־תַעֲשֶׂה תִישָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה:

לא תיכלנה בדיל דייטב לך ולבנך בתרך ארי תעבד דכשר קדם יי:

כו רק קדשיך אשר-יהנו לך ונדרריך תשא וכאת אל-המקום אשר-יבחר יהוה:

רק קדשיך אשר-יהנו לך ונדרריך תשא וכאת אל-המקום אשר-יבחר יהוה:

לחוד מעשר קודשיך דיהוון לך ונדרך תטול ותיתי לאתרא די יתרעי יי:

כז ועשית עלתיהך הבשר והדם על-מזבח יהוה אלהיך ודם-זבחיך ישפך על-מזבח יהוה

אלהיך ותבשר תאכל:

ועשית עלתיהך הבשר והדם על-מזבח יהוה אלהיך ודם-זבחיך ישפך על-מזבח יהוה ותבשר

תאכל:

ותעבד עלותך בשרא ודמא על מדבחא דיי אלהך ודם נכסת קודשיך יתשד על מדבחא דיי אלהך

ובשרא תיכול:

רש"י

(כד) לא תאכלנו, אזהרה לדם התמצית:

(כה) לא תאכלנו, אזהרה לדם האברים. למען ייטב לך וגו' [כִּי־תַעֲשֶׂה תִישָׁר], צא ולמד מתן שְׁכָרְךָ של מצות: אם הדם,

שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו זוכה לו ולבניו אחרייו, קל וחומר לגזל ועריות, שנפשו של אדם מתאוה להם:

(כו) רק קדשיך, אף על פי שאתה מתר לשחט חלין, לא התרתי לך לשחט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה,

אלא הביאם לבית הבחירה:

(כז) [ועשית עלתיהך וגו' ודם-זבחיך], ועשית עלתיהך — אם עלות הם, תן הבשר והדם על גבי המזבח. ואם זבחי שלמים

הם — דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה, ואחר כך: והבשר תאכל; ועוד דרשו רבותינו: "רק קדשיך" — שבא ללמד

על הקדשים שבחוצה לארץ, וללמד על התמורות ועל ולדות קדשים שיקרבו:

כח שְׁמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ
עַד־עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

שְׁמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי
תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

טו וּתְקַבֵּל יָת כָּל פְּתֻגְמֵי הָאֵלִין דִּי אָנָּא מְפַקְדִּי בְּדִיל דִּיִּיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ בְּתַרְךָ עַד עָלַם אַרִי תַעֲבִד
דְּתַקֵּן וּדְכַשֵּׁר קְדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ: ם שְׂרִישִׁי

~~~~~ רש"י ~~~~~

(כח) שְׁמֹר, זוּ מְשֻׁנָּה — שְׁאֵתָה צְרִיף לְשִׁמְרָה בְּבִטְנָךְ, שְׁלֵא תִשְׁכַּח, כְּעִנְיָן שְׁנֵאֵמַר "כִּי נָעִים כִּי תִשְׁמְרֵם — בְּבִטְנְךָ",
וְאִם שְׁנִיתָ — אֶפְשָׁר שְׁתִּשְׁמַע וְתִקֵּים. הָא כָּל שְׁאִינוּ בְּכֻלֵּל מְשֻׁנָּה — אִינוּ בְּכֻלֵּל מַעֲשֶׂה. אֶת כָּל־הַדְּבָרִים, שְׁתָּהָא חֲבִיבָה
עָלֶיךָ מְצֻוָּה קְלָה כְּמְצֻוָּה חֲמוּרָה. [הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר] "הַטּוֹב" — בְּעֵינֵי הַשָּׁמַיִם, "וְהַיָּשָׁר" — בְּעֵינֵי אָדָם: